

Ähky

Ähky ei ole yksittäinen sairaus vaan nimi oireyhtymälle, joka yleensä johtuu kivusta vatsaontelon alueella. Kipu voi johtua monesta eri syystä ja olla vakavuudeltaan lievistä ja ohimenevästä aina hengenvaaralliseen ja kuolemaan johtavaan asti. Ähkyn hoidon tekee hankalaksi se seikka, että sen alkaessa on vaikeaa erottaa lievät tapaukset mahdollisesti vakavista tapauksista. Tästä syystä kaikki vatsan kiputilat on alusta asti otettava vakavasti.

Ähkyn eri päämuotoja

Ummetusähky: Kyseessä on ummetusähky, kun tiivis rehukertymä tukkeuttaa suolen. Yleisimmin tätä esiintyy paksusuolen taiteissa. Ummetusähky on verrattain yleinen ähkyn muoto, joka yleensä vastaa hyvin sen oikeaan hoitoon. Ummetusähky voi kuitenkin olla ensimmäinen selvä oire jostakin vakavammasta ongelmasta.

Kaasuähky: Suolistoon saattaa kertyä kaasua, useimmiten paksu- tai umpisuoleen. Kaasu venyttää suolta ja aiheuttaa kipua. Kaasuähky vastaa yleensä hyvin oikeaan hoitoon. On kuitenkin aina varmistettava, ettei kaasuähkyn taustalla ole jokin muu ongelma.

Kouristusähky: Kouristusähkyssä hevosen suoliston seinämät supistuvat tavallista voimakkaammin aiheuttaen kovaakin kipua. Kouristusähky vastaa yleensä hyvin oikeaan hoitoon.

Suoliston asentovirheet: Suolen osa voi siirtyä poikkeavaan asentoon hevosen vatsassa. Tätä kutsutaan suolikierteeksi. Ohutsuolen suoliliepeen kannatus ja paksusuolen lähes vapaa olotila vatsassa tekevät hevosen riskialttiiksi suolikierteille. Tämän tyyppiset ähkyt aiheuttavat lähes poikkeuksetta suolen totaalisen tukkeutumisen ja vaativat hoitona välitöntä leikkausta. Alkuvaiheessa suolen asentovirheistä johtuva ähky voi oireiltaan muistuttaa ähkyn lievempiä muotoja. Siksi ähkyn oireet on aina heti otettava vakavasti ja kutsuttava eläinlääkäri paikalle jo aikaisessa vaiheessa.

Hevosen makaaminen on normaalia mutta toistuva makuulle meno ja ylösnouseminen, oudot asennot tai piehtarointi voivat olla oireita ähkystä. Kuva Bob Langrish.

Suolistotulehdukset: Vatsan kiputilat voivat myös johtua suolistotulehduksesta (ohutsuolessa enteriitti, paksusuolella koliitti). Nämä ovat aina vakavia sairauksia ja vaativat eläinlääkärin hoitoa.

Mahalaukun tukkeutuminen tai repeytyminen: Jos hevonen ylensyö väkirehua, tai jotakin rehua, joka laajenee kostuessaan (esim. kuiva melassileike) sen mahalaukku voi paisua. Hevosella on pieni mahalaukku, eikä se kykene oksentamaan. Näistä syistä on vaarana, että sen mahalaukku repeytyy. Tämä johtaa aina hevosen kuolemaan. Jos epäilet hevosesi ylensyöneen väkirehua, ota heti yhteys eläinlääkäriin.

Hiekkaähky: Hiekkaa voi joutua ruuan mukana suolistoon tai hiekan syöminen voi johtua myös tekemisen puutteesta (käytöshäiriö). Hiekka kertyy tavallisesti paksusuolen alempana olevaan osaan. Varmin keino diagnoosiin on röntgenkuva

vatsaontelosta ns. hiekkaröntgen, jossa hiekka näkyy tiiviinä massana suolen pohjalla. Jos hiekkaa on todettu suolessa, se yritetään saada pois suolen sisältöä pehmittävillä aineilla (psyllium kuituvalmiste, magnesiumsulfaatti). Yleensä tarvitaan noin kahden viikon kuuri. Jos hevosella on akuutti kiputila, se tarvitsee kipulääkkeet ja lääkkeitä voidaan tarvittaessa laittaa letkulla suoraan mahalaukkuun. Jos kivut jatkuvat hoidoista huolimatta, voidaan hevonen joutua leikkaamaan ja suoli tyhjentämään hiekasta. Joillakin hevosilla hiekka ei lähde pois helposti, joten hiekan poistuminen tulisi varmistaa uudella röntgentutkimuksella ja tarvittaessa jatkaa lääkitystä.

Tuntemattomat syyt: On usein vaikeaa varmuudella arvioida hevosen vatsakipujen aiheuttajaa. Oireidenmukainen hoito, tarkkailu ja nopea reagoiminen hevosen tilan heikkenemiseen, johtavat yleensä olon normalisointiin.

Ähkyn ennaltaehkäisy

Hevonen on ähkyaltis eläin. Vuosittain noin 10 % hevosista saa ähkyn. Seuraavassa on joitakin he-

vosen hoitoon liittyviä tekijöitä, joiden arvellaan vähentävän ähkyriskejä. Riskiryhmässä olevia hevosia (tallissa elävät hevoset, raskaassa valmennuksessa olevat hevoset ja huippukuntoiset hevoset) tulee tarkkailla erityisen huolella.

- Pidä hevosta ulkona mahdollisimman paljon.
- Ruoki säännöllisesti.
- Pidä aina hevosen saatavilla puhdasta vettä.
- Tarjoa hevoselle vähintään 60 % kokonaisrehumäärästä karkearehuna.
- Älä ruoki liikaa liukoisia hiilihydraatteja (sokearit, tärkkelys).
- Älä anna hevoselle homeisia rehuja.
- Ruoki heinät ennen väkirehuja.
- Anna hevosen syödä karkearehuja niin usein kuin mahdollista, mieluiten vapaasti.
- Älä ylilaidunna laitumia.
- Älä ruoki tai anna vettä hevoselle ennen kuin se on jäähtynyt rasituksen jälkeen.
- Liikuta hevosta säännöllisesti.
- Tee kaikki muutokset ruokintaan, valmennukseen ja hoitoon hitaasti ja asteittain.
- Noudata madotussuunnitelmaa ja tarkistuta sen ajantasaisuus aika ajoin.

Ähkyleikkaus.